

fantastike na nepravem mestu in podobnih negativnih komponent. Prazno govorjenje nas vznemlja tudi v sicer ljubko zasnovani poetični sličici Ele Perocijeve:⁷ »Hodila sem po gozdu in lovila z roko sončne žarke. Nabrala sem nekaj nežnih praprotnih listov...«

Slikanice Franceta Slokana,⁸ Josipa Ribičiča⁹ in Milana Baškoviča¹⁰ (te ni izdala Mladinska knjiga) so mlačne, stereotipne. Slokan se je poslužil nekakšne verižne kompozicije, ki je sicer priljubljena zlasti v ljudski otroški pesmi, preobtežil tekst s podatki o posameznih elementih, da bi z njimi kar najbolj utemeljil človekovo moč (*Kdo je najmočnejši?*).

Po dveh časopisnih objavah (*Jadran, Dolenjski list*) je Baškovičeva slika-nica doživela še ponatis v knjižni obliki. Predstavi nam kmečko družino iz novomeške okolice v zadnji vojni: padla sta dva sinova in oče, domačija je bila požgana. Vendar je posredovanje teh dogodkov suho, reportažno, nekam odsotno, kot da je tekst na silo napisan v pojasnilo slikam.

Odrski tekst Jura Kislingerja¹¹ zbuja pomisleke, kar zadeva učinkovitost izvedbe. Pa tudi sicer: igrice za otroke namiguje na kavalirja neke gospe. Ta »moj sorodnik«, ki naj predstavlja protiigro, je nemogoče karikiran fosil.

V tej čisto slučajno nabrani skupini mladinskih knjig, ki smo jih pregledali, je dobra polovica slabih tekstov. Kdor po vsej sili hoče pisati, bo manj grešil, če se bo lotil kakega drugega, manj občutljivega področja, kot je mladinsko slovstvo. Otrokov duševne kapacitete so vendar nekje omejene (posebno še v določenem okolju), zato jih nikakor ne bi smeli izkoriščati nesmotrno in jih utrujati z neko nepregledno, neoživljeno in miselno ubogo snovno gmoto. kakršno predstavlja taka po sili zmašana »literatura«. Tako slabokrvno branje siromaši otrokovo sicer bogato in prožno duševnost, namesto da bi jo plemenitilo in ji dajalo nadaljnega poleta.

Danica Ževart

LIKOVNA UMETNOST

BARVE ZEMLJE

(Ob razstavi Franceta Slane)

Osamelo okostje kozolca, zapuščeno mirovanje starega mlina, razpada-joče, temno telo zemlje, ukleta tišina gozdnih vertikal, zamolkla globina voda, hrib nad spomini molka, podrtija, suhi šopki — mračna pastorala, potopljena v vizijo, ki utriplje v melanholiji stvari in nostalgiji krajin. Ali gre le za sanjske predstave, ki se povračajo z glasom trudnih piščali? Ali za odmev nekega čez rob spominov tonečega sveta?

⁷ Ela Peroci, *Kje so stezice?* Ilustrirala Ančka Gošnik-Godec. Mladinska knjiga 1960.

⁸ France Slokan, *Kdo je najmočnejši?* Ilustriral Stane Kumar. Knjižnica Čebelica. Mladinska knjiga 1960.

⁹ Josip Ribičič, *Branko, morje in še kaj...* Ilustriral Robert Hlavaty. Knjižnica Čebelica. Mladinska knjiga 1960.

¹⁰ Milan Baškovič, *Nepokorjeni bregovi*. Slike: Mire Cetin. Dolenjska založba. Novo mesto 1960.

¹¹ Juro Kislinger, *Izlet, Mladi oder 26*. Mladinska knjiga 1960.

Tako nam je zazvenel zadnji slikarski opus Franceta Slane na razstavi v Mali galeriji v lanskem decembru in letošnjem januarju. Molk velike zadržanosti, ki ne sega v široke oktave, se uveljavlja v barvah in tonskih prelivih, v katerih ni glasnega klica. Toda razkritje prihaja do nas kakor oddaljen vzdih, ki se mora povzpeti čez hrib, dahniiti skozi razpadajoče zidove in preplavati težke vode. Življenje teh podob se zažira v globino, dobesedno v globino slikarske ploskve, prav do hladnega tkiva platna. Barva je obenem izrazna prvina in v nekem smislu avtohtona, saj ne povzema samo koloristične govornice stvari, ampak se dobesedno enači z njihovo materialnostjo. Zato je zdaj pastozno akcentuirana, drugič se spreminja v plazmatično živost ali se kreativno gibljivo razliva, vibrira in granulira. Pri tem nas res zamika, da bi se haptično dotaknili gručavosti prsti in ran v njej — ali da bi dopolnili črtovje kozolčevih lat z nekaj notnimi znamenji v molovskem napevu. Ali ni podobne predstave izstrušil že čas v stare stene lesenih koč z ustmi vetra, z vlago dežja in z vztrajnostjo lesnih os? Moram priznati, da si je Slana izbral nemajhne vzornike, ki se jim s ponosno ponižnostjo uklanja.

Eksistenca sveta je prenesena v kulisno zaporednost barvnih plasti in uklenjena med trdne ploskve temeljnih tonskih dominant, ki pa dopuščajo mnogo prelivov. Predmetnost je skoraj surrealistično podoživljena pa tudi poenostavljena, toda njena izpovednost zveni v grafično strogem skandiranju njenih primarnih sestavin, združenih v razumsko kontrolirane konstrukcije. Motiv kozolca, ki slikarja vedno znova mika, je obenem čustveno doživljen objekt in narekovelec logične sestave linij — v teh pa spet ne manjka imanentne dinamike, ki dopušča množico asociacij, od abstraktno formuliranih do materialnega občutka zemlje in do doživetja simboličnega sporočila, ki sega prav do romantičnega in impresionističnega spomina.

Kljub umirjenosti in sozvočnosti pa vendar ne manjka Slanovemu delu polarne napetosti, ki rase od risarsko trdne kompozicije in subtilno urejenih ploskovnih tonskih sožitij, zraslih iz čiste likovne transcendence stvarnosti, do čustvene interpretacije, ki ji je realni predstavniki svet še vedno glavni pobudnik, pa spet od oblikovne redukcije do poetične navezanosti na objekt, čeprav je ta projiciran na obzorje abstrakcije. Vse se zliva med seboj. Krhka okroglina mlinskih koles in geometričnost ostrih ravnin, premost dematerializiranih črt in telurna teža hriba in stavb, vertikalna drevca in ravnina vode. Ta platna še žive iz sinteze med obema poloma umetnostnega izraza, toda to ravnotežje se utegne jutri premakniti v smer čiste likovne konkretosti in barve. Upodobljeni motivi nikakor niso izgubili razpoloženskih vrednot, vključujejo pa se že v intelektualno nadzorovani ritem in red. Čustvo še izbira motive in jih dviga v ekspresivnost, ki jo podpira barvna sinhronizacija. Kjerkoli zasije svetlejši kolorit, pomeni le ekspresivni protipol htonične tenebroznosti.

Slana je povedal staro resnico — in mnogokrat zelo preprosto modrost — na nov način. Ta resnica terja globljo sposobnost doživljanja, saj je prikrita pod višjo, umetnostno resničnostjo. Ta umetnost je tih pripev bivanja ob robu nastajanja, razkritje trajnosti v minljivem, poezija ob hlatastosti našega časa. Morda je to spev domotožja, posvečen zvestim stvarcem, na katere pozabljamo, čeprav so lepe kot trudne roke in kot temna barva spokojne zemlje, iz katere pa so se porodile vse vesele barve življenja.

E. C e v c